

WŁADYSŁAW GRAF

OSTRZESZÓW

**DZIEJE RUCHU LUDOWEGO
DO 1945**

WŁADYSŁAW GRAF

OSTRZESZÓW

DZIEJE RUCHU LUDOWEGO
DO 1945

Okładka :

Fotografia "Wiciowca" okresu
międzywojennego, Antoniego Drożaka.
Podczas okupacji żołnierza
Sił Zbrojnych na Zachodzie
Zginął w nieszczęśliwym wypadku
w Londynie w 1945 roku.
Fot. Władysław Graf 1941 rok.

Strona tytułowa :

Stożki żyte w okolicy Ostrzeszowa
Fot. Władysław Graf 1941 rok.

Wydawca :

Muzeum Regionalne im. Władysława Goluśa w Ostrzeszowie

S I I S T R E S C I

	str.
Wstęp	5
I. Początki działań chłopskich	7
II. W okresie zaboru pruskiego	10
III. Po odzyskaniu niepodległości polski	19
IV. W czasie okupacji hitlerowskiej	33
Zakończenie	45
Dopisek	44
Źródła i materiały	47

W S T Ę P

W miarę jak mijają lata i wieki, zachodzą zmiany warunków życia ludzi. Poznanie dziejów dawnych pokoleń ma znaczącą rolę w kształtowaniu życia współczesnego i następnych pokoleń.

W dziejach ziemi ostrzeszowskiej taką rolę spełniał ruch ludowy, mający związek z grupą społeczną zamieszkałą początkowo na terenach poza miejskich, różniej mającą znaczny wpływ na rozwój miasta.

Już od zarania osadnictwa na naszej ziemi, kiedy nie istniało jeszcze miasto, kształtowała się zbiorowość ludzi utrzymująca się z pracy w rolnictwie, zaspakajając własne bytowanie oraz innych środowisk.

Z czasem, zostali opadowani przez późniejszych możnowładców ziemiańskich - szlachtę i dziedziców ziemskich. Takie sytuacja wyzwoliła wśród wiejskiej społeczności potrzebę i chęć wspólnego działania, co było wyrazem tworzenia się wspólnoty skupiającej w ruchu ludowym, związków ludowych i stronnictw.

W treści tego kolejnego "Zeszytu Ostrzeszowskiego" mam zamiar podjąć temat trudny w skrótowym wydaniu o ruchu ludowym w omarczu o dostępne źródła i materiały zebrane na miejscu w Ostrzeszowie i jego okolicy, które dotąd się jeszcze zachowały i stanowią suplement do dziejów Ziemi Ostrzeszowskiej.

Autor

I

P O C Z A T K I D Z I A Ł A Ń C H Ł O P S K I C H

Ostrzeszowski mikroregion powstał na bazie osadnictwa wiejskiego w czasach najdawniejszych od chwili penetracji tych terenów przez człowieka, jednak w procesie ograniczonym ze względu na piaszczystą glebę i rozległe lasy.

W starożytności obecność ludności w mikroregionie ostrzeszowskim świadczą znaleziska ceramiki. Region ostrzeszowski uległ później wpływow rzymskim związanych z przebiegiem szlaku bursztynowego /w latach 1-500 n.e./. Z tego okresu w okolicach Ostrzeszowa odnaleziono istnienie pieców hutniczych w Rojowie, Ostrzeszowie, Siedlikowie, Królewskim, Antoninie, Merszałkach i Mikstacie.

W okresie plemiennym prawdopodobnie mikroregion ostrzeszowski należał do Śląska. Historycy dowiedli, że już w 1283 roku był we władaniu Przemysławem II, co sugeruje, że ziemia ostrzeszowska należała już do Wielkopolski.

Zmiana przynależności politycznej nastąpiła u schyłku XIV w., kiedy Ostrzeszów pozostawał pod rządem Ludwika Węgierskiego, obejmującego tron Polski w 1370 roku.

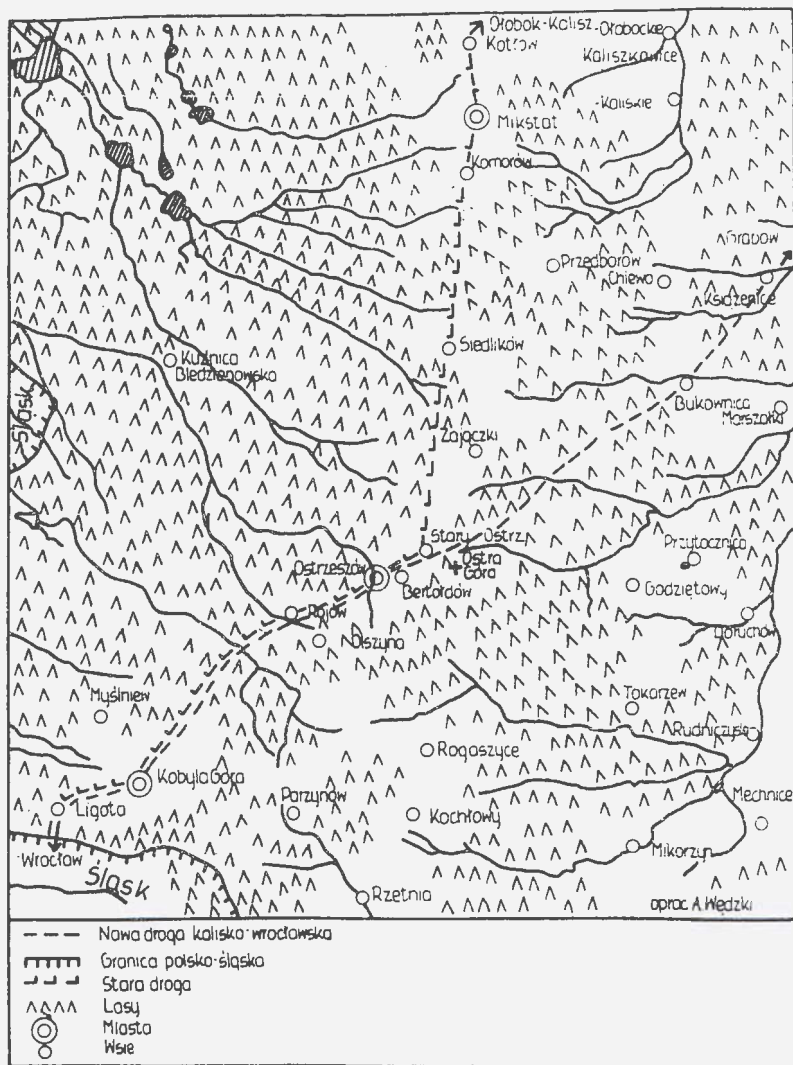
Od 1393 r. ziemia ostrzeszowska należała w nowej lennei jednostce terytorialnej, bez hierarchii urzędniczej na czele z wojewodą wielunskim, później wcielona do województwa sieradzkiego i pozostawała w tej administracji do końca Rzeczypospolitej szlacheckiej do II rozbioru Polski w 1793 r.

Ostrzeszów był miastem królewskim, w którym wprowadzono władzę publiczną - prywatno prawną. Rozwój miasto uależniony był m.in.

od pracy chłopów okolicznych podległych szlachcie. W tej współzależności szlachty i chłopów pojawiały się poważne spory dotyczące procesów o ziemię. Odnotowano, że w dniu 12 sierpnia 1734 roku między mieszczanami i chłopami z Siedlikowa toczyła się przed sądem referendarskim rozprawa o zabór łąk i ról leżących w lesie Niedźwiedź, wymuszanie nadmiernych danin i inne krzywdy chłopów. Szczególnie można odnotować ostry konflikt między starostą ostrzeszowskim i chłopami z Siedlikowa i Zajączek w latach 1757-1758. Chłopi sabotowali pracę na pańskim, pobili podsterościego i włodarza, odbierali łąki i grunty rolne, a to szczególnie z powodu nakładania na nich dodatkowych podatków.

Opisane wyderzenia można odnieść do początku organizowania się ruchu chłopskiego - ludowego na ostrzeszowskiej ziemi, cechujący solidarność i zwartość tej warstwy społecznej, choć jeszcze nie zorganizowanej politycznie i w stronnictwach, co nastąpiło w czasach późniejszych.

W dziejach ruchu ludowego należy jeszcze odnotować fakt, że od XVIII w. mieszkańcy Ostrzeszowa w dużym stopniu zajmowali się rolnictwem, posiadali spore działki ziemi, hodowali bydło, które wypasali na miejskich łąkach za odpłatnością. Ten fakt można zaliczyć o współpracy chłopów z mieszczanami. Wiąże chłopsko-mieszczańską wezwała współpracę na jarmarkach organizowanych na podstawie nadawanych miastu przywilejów przez królów polskich.

Mikroregion ostrzeszowski u schyłku średniowiecza na tle zrekonstruowanej sieci leśnej (wyk. A. Wędzki)

II

W O K R E S I E Z A B O R U P R U S K I E G O

W okresie Prus Południowych / 1793-1806/ nastąpiły przeobrażenia społeczno-gospodarcze. W czasie XVIII w. i pierwszej połowy XIX w. nastąpił okres schyłku ustroju feudalnego. Z powodu zmian w sposobie gospodarowania na wsi i w mieście, powstawał nowy ustrój społeczno-gospodarczy zwany kapitalizmem. Do głosu dochodzili zamożni chłopci, którzy w pierwszej połowie XIX w. otrzymywali ziemię na własność uwalniając się od poddaństwa.

Mimo przewagi militarnej i ekonomicznej zaborcy, Polacy, a szczególnie chłopci nie popadli się z utratą niepodległości.

- W 1794 roku poparli powstanie kościuszkowskie, wystawiając z ziemi ostrzeszowskiej około 2000 ochotników.
- W 1806 roku ostrzeszowianie zerwali się do powstania wyzwalając m.in. Kępno.
- W latach 1830-1831 kilkadziesiąt chłopów udzieliło pomocy powstańcom w Królestwie.
- Podczas Wiosny Ludów społeczny ruch wśród chłopów doprowadził w marcu 1848 roku do rozruchów w Mwałniewie, gdzie wtedy spalono kilka dworów.
- W Powstaniu Styczniowym w 1863 roku grupa ochotników, w tym chłopci przeszli przez Prosnę, aby wziąć udział w walkach.

W okresie Prus Południowych wieś rozwijała hodowlę bydła. Według statystyk w rolnictwie ostrzeszowskim w 1793 r. hodowano 118 wołów, 116 krów, 112 owiec, 99 świń i 59 koni /są to dane dotyczące samego miasta Ostrzeszowa. Brak jest informacji w tym zakresie

o hodowli w okolicznych wioskach.

W czasach Księstwa Warszawskiego /1807-1815/ dużą rolę odgrywało rolnictwo. Jego skutki przetrwały po tym okresie, bowiem w 1849 roku w samym Ostrzeszowie było 190 gospodarstw rolnych, z których 154 należały do Polaków, a 36 do Niemców. Wtedy hodowano 397 sztuk bydła rogatego, 69 wołów, 253 owce, 240 świń, 12 kóz oraz 121 koni.

Rząd pruski w latach 1871-78 prowadził akcję polityczną wobec Polaków kierowaną przez kanclerza Otto Bismarcka mającą na celu walkę z kościołem katolickim oraz germanizacją miast i wsi na ziemiach polskich zaboru pruskiego, poprzez wykonywanie również gospodarstw rolnych. Niemcy zwalczając wśród Polaków ruch wyzwolenczy, założyli w Poznaniu w 1894 roku niemiecką organizację nacjonalistyczną pod natwą Hekata /Ostmarkenverein/ do walki z polskością szczególnie na wsi.

Na początku stycznia 1906 roku utworzono w Ostrzeszowie filię osławionej Hekaty, do której przystąpiło 121 osób pod przewodnictwem pastora Arthura Rhode.

Polacy wtedy prowadzili różne formy obrony przed germanizacją, a do tych można odnotować m.in.:

- nowożenie w 1904 roku Spółdzielni "Rolnik", która skupowała zboże z całej okolicy i sprzedawała je w wielkich miastach.
- Powołano Towarzystwo Przemysłowe już dnia 16 marca 1871 roku pod przewodnictwem Albina Przyjemskiego i architekta Leonarda Worsztynowicza.
- W 1879 roku założono Bank Ludowy o charakterze kasy oszczędnościowo-pożyczkowej.
- W lipcu 1918 roku założono Spółkę "Kupiec" pod prezesurą Wacława Cieplika, w celu zakupu i rozprowadzenia towarów przezudzielania

kredytów szczególnie chłopom.

- W dziejach walki z permanizacją zakładano chóry włościańskie, np. w Niedźwiedziu i Siedlikowie.
- W 1897 roku założono Towarzystwo Gimnastyczne "Sokół" w Ostrzeszowie, które powoływało swoje oddziały po wioskach, np. Bukownicy.
- W Ostrzeszowie powstał Tajny Komitet Polski przygotowujący działania do rozpoczęcia powstania angażując do tego zrywów okolicznych rolników.
- W regionie ostrzeszowskim w listopadzie 1918 roku utworzono Radę Chłopską, która w dniu 30 listopada zorganizowała pierwszy Zjazd Rad Włościańskich Powiatu Ostrzeszowskiego, pod przewodnictwem Jana Pałacza z Kuźnicy Starej.

Równocześnie na terenie powiatu ostrzeszowskiego zorganizowano Rady Ziemskie skupiające obszarników ziemskich, stanowiące zagrożenie dla współdziałania chłopów w tworzeniu polityki wyzwolenczej, co było zjawiskiem niekorzystnym przed zerwaniem kajdan niewoli regionu wielkopolskiego. Mimo tego, chłopom nie ustępowali w swoim działaniu oderwania się od Rzeszy Niemieckiej. Włościanie razem z postępowymi mieszczanami zjednoczyli się mając do Rady Chłopskiej takich działaczy, jak Jan Pałacz z Kuźnicy Starej, a w swym gronie Mieczysław Piątka z Doruchowa, Stanisława Drzewę z Skarydzewa, Mikołaja Goja z Tokarzewa, Władysława Gorzola z Marszałek i jeszcze wielu innych. Tajny Komitet Polski wyłoniony w Poznaniu działał potajemnie tworząc w powiatach miejscowe Komitety Obywatelskie, co nie ominęło regionu ostrzeszowskiego, angażując w pracach Komitetu członków. Świadczy o tym fakt, że kiedy w dniach 3-5 grudnia 1918 roku w Poznaniu zwołano Polski Sejm Dzielnicowy, wśród wszystkich delegatów dzielnic zaboru pruskiego z poznańskiego, powiat ostrzeszowski

reprezentowało 11 posłów, a wśród nich :

- Benasiak Jan z Skarydzewa,
- Jakubiek z Siedlikowa,
- Muczek Jan z Ignacowa,
- Teofil Iiątek z Doruchowa,
- Rudnicki Franciszek z Rogaszyca,
- Sokołowski z Kaliszkowic.

Ruch wyzwoleniczy ludowców ostrzeszowskich po wybuchu powstania wielkopolskiego w Poznaniu dnia 27 grudnia 1918 roku doprowadził do tego, że w spólnym działaniu z mieszkańcami Ostrzeszowa, urzędnikami i przemysłowcami oraz ziemianinami skupionymi w Powiatowej Kadzie Ludowej, przekształconej z Tajnego Komitetu Polskiego - w dniu 6 stycznia 1919 roku powstanie objęło powiat ostrzeszowski. Dla ochrony miasta i okolicznych wsi nowożołeno strażę ludową. Po zwycięskim powstaniu, 16 lutego 1919 roku państwa koalicyjne zawarły z Niemcami rozejm w Trewirze. Obowiązywał on od 20 lutego 1919 r. W ten sposób władza w powiecie ostrzeszowskim ostatecznie przeszła w ręce polskie i zaczął się nowy okres w dziejach naszego regionu.

Wolność ostrzeszowskiej ziemi walcząc w powstaniu, chłopci okuli również śmiercią. Na cmentarzu parafialnym w Ostrzeszowie przy pomniku im postawionym spoczywa 17 powstańców, a wśród nich ośmiu chłopów :

- Jan Kotowicz z Szklarki Myślniewskiej,
- Idzi Bąk z Siedlikowa,
- Antoni Spalony z Marydołów,
- Antoni Chowański z Myślniewa,
- Leon Zając z Kotłowa,
- Tomasz Kasprzak z Parzynowa,

- Antoni Broda z Korzenia,
- Franciszek Napierała /brak miejscowości/,
- Nieznany Żołnierz imieniem Kazimierz /pr^uwdopodobnie pochodzenia
chłopskiego/.

Patriotyczny ruch ludowy i zryw powstańczy wspomagany był prasą potajemnie otrzymywaną z terenów Galicji oraz informacjami o działalności wielkiego przywódcy ludowców Wincentego Witosa - wójta z Wierzchosławic w powiecie tarnowskim województwa krakowskiego.

Nr. 32.

Dnia 7. sierpnia 1904.

Rok XVI.

PRZYJACIEL LUDU

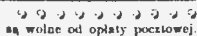
Organ Polskiego Stronnictwa ludowego

Wychodzi co niedzielę.

Przedpłać: półrocznie 2 K., rocznie 4 K. — Do Ameryki półrocznie pół dol., rocznie dolar.

Numery pojedynczo 8 hal. — Dodatek stały: Kalendarz.

Listy, przesyły, reklamacje i l. p. należy adresować: Jan Stapiński, w Krakowie, ul. Szewska 26.

Rękopisów się nie zwraca, listów nieopłaconych się nie przyjmuje. Reklamacje (nie zaklejone) są wolne od opłaty pocztowej.

Gazeta "Przyjaciel Ludu", jako organ Polskiego Stronnictwa Ludowego wydawana w Galicji. Droga potajemną gazeta docierała na ziemię ostrzeszowską i kępińską, a z niej treści wsnomagały ruch wyzwolenieczy polskiego ludu. Pod wpływem druku "Przyjaciela Ludu" wydawanego w Krakowie - w Kępnie w 1913 roku dzięki staraniom uświadomionego mieszczaństwa polskiego, powstała w Kępnie "Drukarnia Spółkowa", która wydawała trzy razy w tygodniu gazetę "Nowy Przyjaciel Ludu" pod redakcją Mieczysława Noskowicza. Gazeta służyła podtrzymywaniu polskiego ducha narodowego, w tym na ziemi ostrzeszowskiej, gdzie bez trudności docierała pod strzechy wieśniacze.

Drugim organem prasowym PSL-u wydawanym w Krakowie od grudnia 1913 roku, był tygodnik polityczny, społeczny, oświatowy, poświęcony sprawom ludu polskiego pod nazwą "Piast". Jego założycielem i redaktorem naczelnym był Jekub Bojko, przyjaciel i działacz w PSL-u razem z Wincentym Witosem.

Kraków, dnia 14 grudnia 1913 r.

PIAST

Tygodnik polityczny, społeczny, oświatowy,
poświęcony sprawom ludu polskiego.

<p>Wydawca: J. Bojko KRAKÓW, BIAŁY RYNEK 1</p>	<p>Naczelnny redaktor Jakób Bojko.</p>	<p>Cena ogłoszeń 50 halerczy za wiersz półtorowy.</p>
<p>Redakcja: J. Bojko KRAKÓW, BIAŁY RYNEK 1</p>	<p>Wychodzi co tygodnia</p>	<p>Redakcja: J. Bojko KRAKÓW, BIAŁY RYNEK 1</p>

Strona tytułowa pierwszego numeru "Piasta".

WITOS WINCENTY

SKROT BIOGRAMU WINCENTEGO WITOSA

Ur. 22 stycznia 1874 r. w Dwudniakach, gmina Wierzbosławice, powiat tarnowski, województwo krakowskie.

- 1895 /21 lat/ członek Stronnictwa Ludowego,
- 1903 członek Rady Naczelnej PSL,
- 1904 asesora Rady Gminnej w Wierzbosławicach,
- 1905 członek Rady Powiatowej w Tarnowie,
- 1911 członek Rady Państwa parlamentu austro-węgierskiego monarchii Habsburgów,
- 1913 założyciel PSL "Piast",
- 1919 przewodniczący Komisji Rolnej w Sejmie Ustawodawczym,
- 1920 powołany przez Józefa Piłsudskiego na premiera II Rzeczypospolitej Polskiej,
- 1923 po raz drugi stanął na czele rządu jako premier,
- 1926 ponownie wybrany na premiera rządu, obalonego przez zamach stanu Józefa Piłsudskiego,
- 1930 aresztowany i osadzony w Przemyślu,
- 1931 sądzony w procesie brzeskim i skazany na 18 miesięcy więzienia,
- 1933 przekroczył granicę polsko-czechosłowacką poszukiwany listem gończym wydanym przez prokuraturę Sądu Okręgowego w Warszawie w dniu 22.12.1933 r. ze oszczepą wobec sanacji.
- 1939 w marcu powrócił do Polski 3 września ranny podczas bombardowania przez Niemców koło Kreszowa, aresztowany przez hitlerowców, później zwolniony,
- 1940-1944 działał w ruchu oporu w Batalionach Chłopskich oraz Armii Krajowej. Kludane próby przerzutu do Londynu przez dowództwo Armii Krajowej do rządu polskiego na emigracji,

1944 - powołany na urząd wiceprzewodniczącego Krajowej Rady Narodowej przez prezydenta Polesława Bieruta.

1945 - 31 października zmarł w Krakowie. Pochowany w Wierchosławicach. W pogrzebie uczestniczyli i przemawiali : Bolesław Bierut prezydent, Osóbka-Morawski premier.

Odnaczenia : Order Białego Orła,
Krzyż Grunwaldu I klasy /pośmiertnie/.

Cena
2
zł.

PIAST

Cena
2
zł.

Tygodnik społeczno-polityczny poświęcony sprawom ludu polskiego

WYDAWCA KRAKÓW, ul. ...	ADRES KRAKÓW, ul. ...
----------------------------	--------------------------

Nr 6

Kraków, 18 listopada 1945

Rok XXXIII

Pogrzeb Wodza Ludu

„Oddajmy cześć najgłębszą tej niezłomności duchowej“

Mowa Prezydenta Bieruta nad trumną Wincentego Witosa

III

PO ODZYSKANIU NIEPODLEGŁOŚCI POLSKI

Po odzyskaniu niepodległości Polski, mierwsze miesiące w powiecie ostrzeszowskim nie sprzyjały aktywności stronnictw politycznych. W wyborach do Sejmu i Rady Miejskiej w 1919 roku, klasy posiadające preferowały swoich kandydatów. Tak też było w Ostrzeszowie. Jednak wpływy Polskiego Stronnictwa Ludowego "Piast" szybko wzrastały w mieście i na wsi.

Podczas wyborów do Sejmu w listopadzie 1922 roku PSL "Piast" stanowiło pierwszą siłę polityczną w powiecie ostrzeszowskim, a pod względem oddanych głosów należało do czołówki w województwie poznańskim. O tym fakcie pisała na swoich łamach "Gazeta Ostrzeszowska" w nr 83 z dnia 8 listopada 1922 roku, co w reparyncie na stronie 20-tej przedstawiono. W 53 obwodach wyborczych w powiecie, na uprawnionych do głosowania 17.446 osób - głosów ważnych oddano 15 263, z czego PSL otrzymało aż 5 766 głosów, co stanowiło 37 % spośród pięciu głosujących partii.

Rola Polskiego Stronnictwa Ludowego w powiecie ostrzeszowskim nadal wtrastała pod presurą Piątka Mieczysława z Doruchowa.

Gazeta Ostrzeszowska

z bezpłatnym dodatkiem Głędownik Ostrzeszowski

Telefon 22.

Wychodzi raz w tygodniu o godzinie 12.00 rano. Kosztuje miesięcznie 2.000 mk. Drukarnia i nakładem M. Malinowskiego. Za redakcją odpowiedzialny: Marian Malinowski w Ostrzeszowie.

Nr. 83. Ostrzeszów, środa dnia 8 listopada 1922. Rok 36.

Wynik głosowania do Sejmu w pow. ostrzeszowskim.

numer	Obwodu głosowania nazwa	Liczba uprawnio- nycy do głosowania	Liczba gło- sów, które nie oddalił	Liczba głosów nie- ważnych	Głosy ważne rozkładają się na listę nr				
					1 P. S. L.	2 P. P. S.	7 N. P. R.	8 Chr. Zw. Jedn. Nar.	16 Bloku Mniejs. Nar.
1	Ostrzeszów I.	1393	226	5	26	2	248	800	86
2	Ostrzeszów II.	1266	241	13	201	—	273	479	58
3	Grzbów	753	95	—	66	—	78	478	36
4	Mikstat	702	74	—	96	—	—	506	25
5	Olszyna	429	68	—	119	—	160	44	48
6	Rojów	431	86	2	128	—	155	19	61
7	Muje	240	31	—	31	—	33	18	127
8	Kozia	63	—	—	14	—	4	—	45
9	Niedzwiedź	174	16	1	72	—	19	19	47
10	Marydół	227	17	—	61	—	19	25	105
11	Najinów	102	13	—	33	—	33	12	11
12	Zajączki	101	6	—	49	—	37	7	2
13	Siedlików	538	86	—	317	—	70	35	30
14	Przyocznicza	218	11	—	45	—	52	80	30
15	Gndźciew	150	20	—	32	—	59	27	12
16	Doruchów	687	94	2	264	—	149	133	45
17	Tokarzew	214	8	—	90	—	51	62	3
18	Bukownica	555	36	1	302	—	83	126	7
19	Marszałki	261	20	—	155	—	16	11	59
20	Wygoda pług.	67	1	—	66	—	—	—	—
21	Mieleszówke	82	2	1	55	—	10	14	—
22	Tonia	30	—	—	7	—	—	23	—
23	Sikardzew	302	22	4	105	—	119	52	—
24	Bobrowniki	539	38	—	285	—	—	16	—
25	Kuznica bobr.	145	11	—	79	—	22	31	2
26	Kaszęnice	209	18	—	126	—	49	11	5
27	Chlewo	312	30	—	130	—	56	36	60
28	Grzbów	360	49	2	163	—	66	59	41
29	Kornysu	95	3	—	32	—	2	16	42
30	Acmarów	320	—	1	116	—	27	232	4
31	Swidler	43	11	—	5	—	—	27	—
32	Rojów	377	39	3	175	—	33	127	—
33	Sitrzew	635	51	—	237	—	75	98	175
34	B. Skup. c. züh.	517	56	—	279	—	58	144	—
35	Kobylków c. kul.	460	25	1	182	—	131	33	88
36	Kalichowicz clob.	472	37	—	249	—	103	51	32
37	Przedborów	248	29	—	69	—	67	42	14
38	Kobyłgowa	183	37	—	17	—	60	59	20
39	Lęga	181	16	—	109	—	37	11	8
40	M. Koszyce	444	74	3	69	—	70	23	205
41	Rybin	201	41	—	7	—	22	40	91
42	Niwka księż.	189	15	5	12	—	—	20	139
43	Zmysłowy lig.	86	9	—	36	—	10	20	11
44	Kuznica myśln.	206	44	1	51	—	22	9	79
45	Mieleszów	261	41	—	140	—	42	12	26
46	Szklarka myśln.	503	38	2	69	—	3	10	241
47	Bierzów	215	30	—	77	—	4	12	92
48	Góra	190	24	—	113	—	39	11	3
49	Moziki	124	8	—	82	—	34	—	—
50	Iguców	142	26	—	52	—	14	28	22
51	Zmysłowa parz.	106	—	11	56	—	20	19	—
52	Parzynów	383	72	2	157	—	109	39	4
53	Rogaszycze	594	97	1	231	3	192	63	7
Razem		17 446	2 123	60	5 766	5	2 995	4 249	2 248

Bardzo wyznym wydarzeniem politycznym w Ostrzeszowie, był przyjazd do naszego miasta premiera rządu R.P. oraz jednocześnie prezesa Rady Naczelnej PSL / przedtem Zjednoczenia Włościan/, Wincentego Witosa, dnia 22 kwietnia 1924 roku. Wtedy w wielkiej sali "Strzechy" przy ulicy Mikstackiej /obecnie Powstańców Wielkopolskich/ odbył się wiec poselski, dwukrotnie anonsowany w "Gazecie Ostrzeszowskiej".

Wielki wiec poselski

P. S. L. (dawn. Zj. Włościan)

na który przybędzie

p. prezes W. Witos

odbędzie się

w Ostrzeszowie w wtorek, dnia 22 bm.

o godz. 10-tej rano na wielkiej

sali „Strzechy“.

Przybycie wszystkich członków i sympatyków
pożądane

Zarząd P. S. L.

na pow. ostrzeszowski.

W dalszej treści - wyciąg z przemówienia Wincentego Witosa
na wiecu w "Strzesze" dnia 22 kwietnia 1924 roku :

"Polska upadła jako państwo szlacheckie i jako takie nigdy na nowo powstać nie może. Polska powstaje teraz jako państwo ludowe i jako takie utrzymać się może i musi. Jeżeli jednak Polska Ludowa ma być silna, niezniszczalna, wiecznie trwająca, to musi być budowana na podstawach ludowych. Rzesze ludowe mają więc na siebie odpowiedzialność za przyszłość państwa i muszą mieć stworzoną podstawę do tego, by ten ciężar zniosły, muszą zdobyć wpływ polityczny, który by im zapewnił u siebie prawa, któreby im zapewniły chleb i dobrobyt. Idziemy w kierunku, by ziemię w ręce ludu się dostała. Zerzucą nam, że idziemy drogą prabieży, przypominają nam siódme przykazanie boże. My mówimy i odpowiadamy tylko jedno, że wtenczas, kiedy oni tą ziemię zrabowali, także istniało siódme przykazanie."

To płomienne i rzeczowe w treści przemówienie znalazło szeroki oddźwięk nie tylko wśród ludowców, ale w całych wioskach i wśród mieszkańców Ostrzeszowa.

W tym czasie do Ostrzeszowa przybył adwokat Antoni Radek, jako przeciwnik sanecji. Związał się z ludowcami nawiązując kontakty z Mieczysławem Piątkiem i Szczepanem Drożakiem z Doruchowa, Stanisławem Drzazgą ze Skarydzewa, Mikołajem Ślęzakiem z Zajączek, Janem Krawczykiem i Mikołajem Cojem z Tokarzewa. Wówczas rowiatowym Prezesem PSL "Fiaś" był Mieczysław Piątek z Doruchowa.

W zaistniałej sytuacji w odpowiedzi zareagowali ziemianie. I o wyjeździe z Ostrzeszowa Wincentego Witosza, zorganizowali poufny zjazd ziemian, na którym omawiano skutki wpływu ludowców na kształt życia w powiecie. Doszło nawet do tego, że przy starostwie powołano stanowisko, które miało śledzić pracę ludowców.

Spis ludności w 1931 roku wykazał, że 64 % ludności powiatu ostrzeszowskiego utrzymuje się z rolnictwa, w którym odnotowuje się nadmiar rąk do pracy w tym sektorze. Rozroczyła się emigracja pojedynczych rolników i całych rodzin w poszukiwaniu pracy w Niemczech, Belgii, Holandii i Francji, wtedy zaistniała obawa zaniku ruchu ludowego na wsiech. Tymczasem ludowcy nie szczędzili czasu, sił i energii, aktywnie uczestnicząc w kampanii przedwyborczej do Sejmu R.F. Na liście wyborczej PSL Piast nr 37 w wyborach do Sejmu w 1928 roku znalazło się nazwisko Mieczysław Piątek z Doruchowa, wielkiego aktywisty ludowego i działacza społeczno-gospodarczego. Okręg ten obejmował powiaty : Ostrów Wlkp., Odolanów, Ostrzeszów, Kępno, Pleszew, Jerocin, Koźmin, Krotoszyn i Gostyń -razem dziewięć powiatów, z których wyłoniono dziewięciu kandydatów. Zostało wybranych sześciu posłów i trzech zastępców. Wśród posłów został wybrany Mieczysław Piątek na kadencję 1928 - 1933, rolnik z Doruchowa w powiecie ostrzeszowskim. Był to jedyny poseł z ziemi ostrzeszowskiej w czasie międzywojennym.

Podczas wyborów w 1928 roku Ostrzeszów znalazł się w Okręgu Wyborczym Nr 37, który podzielony był na Obwody. Powiat ostrzeszowski znalazł się w Obwodzie Nr 55, Unr^ownionych w powiecie do głosowania było 19 199 obywateli. Do urn wyborczych przyszło 17 103 osoby. Odnano głosów ważnych 17 064, nieważnych 39. Udział obywateli w głosowaniu stanowiło aż 89,08 %.

W tych wyborach z listy Nr.7 wybrany został na posła R.F. członek PSL "Piast" z Doruchowa. Był to jedyny poseł z ziemi ostrzeszowskiej w czasie międzywojennym.

Mieczysław Piątek.

Skrótowny biogram Mieczysława Liątka posta na Sejm R.P. został opublikowany w wydanej książce przez "Kadusze i Karole Kzereckich, nakładem Wielkopolskiej Księgarni Karole Kzereckiego w Poznaniu w 1928 roku pt. "Sejm i Senat 1928 - 1933", gdzie na stronie 81 napisano : "Liątek Mieczysław, lista 25 /Y.S.L. "liast"/. Rolnik.

Doruchów p. Ostrzeszów. Br. 1873. Szkoła powszechna.
Służba w armii niemieckiej. Powiat. Prezes I.S.L. "liast"
i członek Zarządu Głównego. Artykuły w "Włoszanie" i "liście Wielkopolskim". Członek Zw. Obrony Kresów Południowych, Kółka Rolniczego i Oświaty Powszecznej. Przewodniczący miejscowej rady szkolnej i członek powiatowej rady szkolnej. Członek sejmiku, wydziału powiatowego i sejmiku wojewódzkiego."

Powyższy biogram Mieczysława Liątka wymaga uściwienia, poprzez wyciąg z Archiwum Sejmu przesłanego na prośbę Mariana Wichniewskiego z Ostrzeszowa - chrześcijańska posta Liątka :

" Liątek Mieczysław Konstanty,

Urodzony 26/01/1873 Olszowe pow. ostrzeszowski.

Zmarł 26/01/1957.

Podzina :

Obłopska, ojciec Tomasz, matka Józefa, żona Ialtina.

Wykształcenie - niemiecka szkoła podstawowa.

Działalność publiczna : służba wojskowa w armii niemieckiej, właściciel gospodarstwa rolnego w Doruchowie, działacz polskich organizacji społeczno-gospodarczych i oświatowych, za co skazowany przez władze niemieckie. Po I wojnie powiatowej działacz ludowy : prezes zarządu powiatowego LCL "liast" w Ostrzeszowie i członek władz wojewódzkich stronnictwa w latach 1924-31 RN

i 1925-31 ZG FSL "Piast". Samorządowiec, członek sejmiku i wydziału powiatowego, Prezes Powiatowej Rady Szkolnej jak również sejmiku i wydziału wojewódzkiego w Poznaniu. Działacz Zw. Obrony Kresów Zachodnich i Oświaty Iozaszkolnej. Po scaleniu partii ludowych działacz SL na terenie Wielkopolski. Fisywał do "Włościanina" i "Piasta Wielkopolskiego".

Listy wyborcze : Lista państwowa nr 25 /Polski Blok Katolicki FSL, "Piast" i Chrześcijańskiej Demokracji/ - okr.nr 37.

Poseł II kadencji 1928-30.

Kluby : Klub Parlamentarny FSL "Piast".

W pewnym stopniu do sukcesów ludowców przyczynił się kolportaż prasowy, która docierała do ludności wiosek powiatu ostrzeszowskiego, otrzymywana z Warszawy i Krakowa.

NADZWYCZAJNE WYDANIE.

Opisane ryczałtowo.
Lp. 21.

Kraków, dnia 14 maja 1926 r.

Cena 20 groszy
Rok XIV.

PIAST

Tygodnik polityczny, społeczny, oświatowy, poświęcony sprawom ludu polskiego
Naczelny organ Polskiego Stronnictwa Ludowego.

Przebieg roku wynosi: w Polsce 8 zł (z przysługą 10 zł); w Ameryce 2 dolary (22 poln. groszy)	Wychodzi co niedzielę.	Konto czekowe P. K. O. w Krakowie, Nr 461.061.
Cena numeru: 20 groszy.	Naczelny redaktor: Poseł JAN BRODACKI.	Dziękuję nie zwraca się. Nis. podziękować do kasa!
Redakcja i Administracja: Kraków, Muły Rynek L. 4. — Telefon Nr 1266		

Bracia Włościanie!

Czołówka tygodnika "Piast" z dnia 14 maja 1926 roku.

PSL "Piast" powstało w 1912 roku po rozłamie w partyjskim PSL, skupiając przeważnie działaczy z Wincentym Witosem. Opierało się na zamożnych chłopach. W okresie międzywojennym współpracowało z endecją /Narodową Demokracją/. Po 1926 roku przeszło do opozycji przeciw sanacji i dyktatury J. Piłsudskiego. W 1930 roku PSL "Piast" weszło do Centrolewu /lewicy sejmowej/. W 1931 roku wraz z "Wyzwoleniem" i Stronnictwem Chłopskim powstało Stronnictwo Ludowe.

Opłate pocztowa uszczególniona

Cena wszędzie 20 groszy.

Rok XIII.

Warszawa, 16 maja 1926 r.

№ 20

WYZWOLENIE

Pismo tygodniowe, polityczne, społeczne i gospodarcze.

Naczelny organ Polskiego Stronnictwa Ludowego „Wyzwolenie”.

Przenumerata „Wyzwolenia” wynosi:

Na kwartał w krajach europejskich 2 złote. We Francji kwartalnie 10 franców. W Ameryce 2 dolary rocznie.

Przebiegnie adresu 20 gr. (znaczkami pocztowymi)

Konto czekowe P. K. O. 814.

Adres Redakcji i Administracji.
„WYZWOLENIE”

Warszawa, ulica Hortensja № 7.

Telefon Redakcji: № 1-97.
Telefon Administracji: № 115-53

Redaktor przyjmuje ogłoszenia od godz. 12 do 3. Administracja otwarta od 9 rano do 4 popoł. (z wyjątkiem ferii).

Odpowiedzi Administracji, o ile nie zamierzamy, listownie odpowiadamy po otrzymaniu znaczków pocztowych ze 20 groszy.

Czołówka petycji z dnia 16 maja 1926 roku tygodnika Naczelnego Polskiego Stronnictwa Ludowego „Wyzwolenie”.

PSL „Wyzwolenie” powstało w 1913 roku z połączenia partii chłopskiej „Zaranie”, „Narodowego Związku Chłopskiego” i „Związku Chłopskiego”, powstałego z Sekcji Wiejskiej PPS. Po przewrocie majowym w 1926 roku przeszło do opozycji obozu Józefa Piłsudskiego.

Należność pocztowa opłaconą ręcznie.

PRZYJACIEL LUDU

ORGAN STRONNICTWA CHŁOPSKIEGO.

W całym kraju koszt roczny 6 złotych kwartalnie 1 zł. 50 gr Nr. pojedynczy 20 groszy	Biuro Redakcyj. i Administracyj. Kraków, Reformacka 7. tel. 2014. KONTO P. K. O. Nr. 401190 Adres na listy, przekazy, telegraficznie itp. „Przyjaciel Ludu” — Kraków.	Wychodzi raz w tygodniu na niedzielę. Cena numeru 10 groszy. Cena za 3 numery 30 groszy. Anonasy cda strona 120 złotych. Wiersz miarowy 24 groszy.
W Ameryce rocznie 2 Dol. Pojedynczy numer 8 ct. W Francji 40 fr. rocznie, w Argentynie 3 peso.		
Nr. 20	Niedziela, dnia 16 maja 1926.	Rok 38.

Rząd Witosza.

Czołówkę orszaku Stronnictwa Chłopskiego drukowanego w Krakowie, z dnia 16 maja 1926 roku.

Nazwa gazety "Przyjaciel Ludu" została zaczerpnięta z czasów zaboru pruskiego, a był wydawany w Galicji już od 1888 roku.

Gazeta wydrukowana po przewrocie majowym - zbrojnym zapamiętaniu władzy przez Józefa Piłsudskiego w dniach 12-14 maja 1926 roku, walkach w Warszawie z wojskami legalnego rządu Wincentego Witosza, popieranego przez prezydenta Stanisława Wojciechowskiego. Zamach stanu J. Piłsudskiego został dokonany przy poparciu kapitału krajowego i zagranicznego, pod hasłem "sanacji moralnej" Polski. Faktycznie zmierzał do ustanowienia rządów silnej ręki i zapoczątkował faszyzujące rządy tzw. sanacji.

Wtedy zwrócił się J. Piłsudski do Wincentego Witosza, by stanął ponownie na czele rządu, a ten przyjął taką propozycję z zamiarem poprawy warunków bytu warstw ludowych.

Wydarzenia w kraju, czas odnieść na teren powiatu ostrzeszowskiego. Walka polityczna trwała nadal. W marcu 1931 roku zostało dokonane zjednoczenie trzech stronnictw ludowych : PSL "Piast", PSL "Wyzwolenie" oraz "Stronnictwo Chłopskie", nowo-
żując jedno "Stronnictwo Ludowe". To, na co czekały liczne rzesze czynnych i samodzielnie myślących działaczy ludowych - stało się. Trzy istniejące dotąd stronnictwa ludowe zespoliły się w wspólną organizację polityczną i obrały wspólną drogę dalszego postępowania. Istnienie kilku stronnictw ludowych było pozostałością różnic życia w trzech zaborach i czasu niewoli. Masowy udział opólu chłopskiego w walce o realizację wspólnego programu i działania, miał decydować o dalszych zwycięstwach w politycznej postawie przeciw dopęblbiającej się sanacji.

Rok 1932 przyniósł dla powiatu ostrzeszowskiego zasadnicze zmiany, bowiem powiat został zlikwidowany, co spowodowało, że Zarząd Powiatowy Stronnictwa Ludowego został zlikwidowany i podporządkowany prezesowi w Kępnie Józefowi Ryczyńskiemu. Wtedy też dojrzała sprawa współdziałania ludowców z ruchem robotniczym.

Wybory w 1935 roku według nowej ordynacji ograniczały ludowcom działanie, poprzez zakaz udziału w tyrowaniu na posłów i senatorów. Ludowcy zareagowali przez bojkot wyborów, gdzie frekwencja wyniosła zaledwie 50 %.

W przeciwdziałaniu ludowców wobec ograniczeń ich swobód partyjnych, ukształtował się po wsiach ruch ideowo-polityczny młodzieży, zorganizowanej w Związku Młodzieży Wiejskiej "Wici". Na terenie naszego byłego powiatu Związek Młodzieży Wiejskiej poszukiwał rozwiązań kwestii chłopskiej poprzez przeobrażenia społeczno-rolnicze. W tym działaniu przodował w ostrzeszowskim Doruchów, gdzie

działał syn małorolnego chłopa Idzi Krawczyk. Założył Koło Wiciowców, co osłabiło działalność "Strzelce" oraz Katolickiego Stowarzyszenia Młodzieży Męskiej i żeńskiej. Mając silne poparcie ludowców, popadł w konflikt z możnymi właścicielami Ziemi i proboszczem, kiedy parafia doruchowska posiadała 75 ha ziemi uprawnej. Idzi Krawczyk nie ugiął się presji sanacyjnych zwolenników. Założył w Doruchowie Spółdzielnię Polniczą i taką samą w Mikorzynie. Prześladowany przez policję, administrację powiatową i kler, musiał uchodzić z terenu Doruchowa w obawie przed aresztowaniem i wyjechał na zamojszczyznę, gdzie przebywał i działał do zakończenia okupacji hitlerowskiej. Pozostawił jednak po sobie w Doruchowie uświadomionych "wiciowców", którzy działali w Godziętowie, Przytocznicy, Skarwdzewie i w innych miejscowościach powiatu. Pozostał jednak konflikt z proboszczem w Doruchowie, który z ambony podczas kazań potępiał działalność wiciowców, broniąc swojej majątności.

Ruch partii ludowej na terenie powiatu ostrzeszowskiego nadal nie ustawał. Wiciowcy i ludowcy wspólnie działając razem czynili starania o dalsze wpływy wśród ludności, szczególnie wiejskiej, choć w miastach Ostrzeszów, Grabów i Mikstat posiadali także członków i zwolenników. Poszerzali zakres działalności programowej swojej partii, poprzez rozprowadzanie prasy stronnictwa oraz organizowanie corocznych dożynek. Kolportaż prasy utrzymywany był do końca lat międzywojennych, szczególnie typodniki "Wyzwolenie" i "Piast".

Po konfiskacie nakład 2-gi.

WYZWOLIENIE

WYZWOLIN TEN DOCZEKA SIĘ DNIA
KTO WŁASNĄ WOLĄ WYZWOLONY

ROK XXVII.

Warszawa, dnia 22 Marca 1931 r.

Nr 21

Pismo tygodniowe, polityczne, społeczne i gospodarcze

Organ Stronnictwa Ludowego.

Opłate pocztową nieznaczono gotówką

Dzisiejszy numer zawiera 12 stron

Cena numeru 20 groszy

Nr. 22

Kraków, 28-go maja 1939 r.

Rok XXVII.

1.00	10.00	100.00
2.00	20.00	200.00
3.00	30.00	300.00
4.00	40.00	400.00
5.00	50.00	500.00
6.00	60.00	600.00
7.00	70.00	700.00
8.00	80.00	800.00
9.00	90.00	900.00
10.00	100.00	1000.00

Wychodzi co niedzielic

Piast

Tygodnik polityczny, społeczny, oświatowy i gospodarczy poświęcony sprawom ludu polskiego.

1.00	10.00	100.00
2.00	20.00	200.00
3.00	30.00	300.00
4.00	40.00	400.00
5.00	50.00	500.00
6.00	60.00	600.00
7.00	70.00	700.00
8.00	80.00	800.00
9.00	90.00	900.00
10.00	100.00	1000.00

Wychodzi co niedzielic

Redakcja: Kraków, Mały Rynek 4. Telefon Nr. 112-86. — Adres dla listów, przesyłek pocztowych i pieniężnych: Biuro Kraków Mały Rynek 4. Administracja: Kraków, Mały Rynek 4

Witosa z Ludowym Towarzystwem Wiedzy i Sztuki, z op. m. w. Krakowie 11. Druk i Redakcja: Izabela Hellen a Kraków - Mały Rynek 4. Zastępcy: Izabela Hellen a i Władysław S. S. w. Krakowie 11. a. hab. w. Krak.

„BĘDZIEMY BRONIĆ KAŻDEJ GRUDKI ZIEMI!”
Wincenty Witosa do wszystkich ludowców

Coroczne dożynki chłopskie organizowane w całym dziesięcioleciu okresu międzywojennego w Doruchowie, Mikorzynie, Łokrzewie, Drożkach i Laskach, miały odmienny przebieg niż te, które były urządzone przez dziedziców. Uroczystości poprzedzały Msze św., a później spód plebanii wyruszał pochód z płonami na wyznaczony teren. Były przemówienia oraz występy artystyczne miejscowych i okolicznych zespołów ludowych. Na te dożynki zapraszano wiele gości aż do starosty włącznie. Każde dożynki uznawano jako święto chłopa i nosiły masowy charakter, a wieńce dożynkowe wręczone były tym, co "żywią i bronią". Zdarzało się, że panowie dziedzice, którzy niekiedy brali udział w tych dożynkach, wieńców nie otrzymywali. Na jednym z takich dożynek zaproszony pan starosta czuł się obrażony, kiedy musiał przesiąść się z samochodu na bryczkę udekorowaną zielonymi proporczykami.

W czasie tych przemian społeczno - politycznych, na scenie politycznej Polski pojawił się następny przywódca ludowców - Stanisław Mikołajczyk, młodszy od Wincentego Witosa o 27 lat. Od najmłodszych lat obrał trzy kierunki działania : polityczny, samorządowy i rolniczy. Był zwolennikiem i kontynuatorem linii politycznej Wincentego Witosa, przebywającego od 1939 roku na emigracji. W ruchu ludowym zapisał się już w 1928 roku jako wspaniały życiela Związku Młodzieży Wiejskiej.

MIKOŁAJCZYK STANISŁAW

SKRÓT BIOGRAMU STANISŁAWA MIKOŁAJCZYKA

- Urodzony dnia 18 lipca 1894 r. w Herne w Westfalii /Niemcy/,
jako syn chłopa górnik Stanislawa i Zofii z Parysków z krotoszyńskiego,
- 1908 - powrócił do Wielkopolski do Borzęcic powiat koźmiński,
- 1919 - walczył jako ochotnik w powstaniu wielkopolskim, na froncie
nóznocnym,
- 1920 - brał udział w wojnie z bolszewikami i został ranny,
- 1928-1930 był wzniołym założycielem i prezesem Wielkopolskiego Związku
Młodzieży Wiejskiej,
- 1931 - został wybrany na sekretarza Rady Naczelnej Stronnictwa
Ludowego,
- 1934-1935 był prezesem Stronnictwa Ludowego,
- 1935 - był sekretarzem Naczelnego Komitetu Wykonawczego Stronnictwa
Ludowego /NKWSL/,
- 1936 - /luty/ był wiceprezesem Naczelnego Komitetu Wykonawczego
Stronnictwa Ludowego,
- 1936 - /czerwiec/ był prezesem Wielkopolskiego Towarzystwa
Kółek Rolniczych,
- 1937 - objął obowiązki prezesa NKWSL na okres strajku chłopskiego,
- 1938 - /sierpień/ był organizatorem pielgrzymki chłopów Wielkopolski
na Jasną Górę w Częstochowie,
- 1939 /sierpień/ został wcielony do wojska polskiego. Podczas
kampanii wrześniowej przekroczył granicę polsko-węgierską
i przedostał się do Francji,
- 1939-1940 wszedł w skład emigracyjnej Rady Narodowej R.P., jako
zastępca przewodniczącego Rady Ignacego Paderewskiego,
- 1940-1943 - w rządzie na uchodźstwie w Londynie, w którym premierem
był gen. Władysław Sikorski - Stanisław Mikołajczyk
był wicepremierem,

- 1943-1945 - po tragicznej śmierci gen. Władysława Sikorskiego w Gibraltarze, w lipcu tegoż roku objął stanowisko premiera R.P. na uchodźstwie w Londynie,
- 1945 - w czerwcu powrócił do kraju z emigracji i przyjął obowiązki Wicepremiera Tymczasowego Rządu Jedności Narodowej. W sierpniu wznowił działalność Stronnictwa Ludowego, już pod nazwą Polskie Stronnictwo Ludowe /PSL/ i powierzono mu funkcję wiceprezesa, jeszcze pod prezesurą Wincentego Witosa,
- 1946 - /styczeń/ na Kongresie Polskiego Stronnictwa Ludowego po śmierci Wincentego Witosa / 31 października 1945 r./, przyjął obowiązki prezesa Polskiego Stronnictwa Ludowego podczas pierwszego Kongresu PSL dnia 19 stycznia 1946 r.,
- 1947 - po wyborach do Sejmu w styczniu, ustąpił z Rządu R.P. W październiku tegoż roku musiał opuścić Polskę w obawie przed aresztowaniem. Na uchodźstwie, będąc w przeciwnikiem Rządu w PRL-u, będącego pod wpływami ZSRR, organizował PSL oraz Międzynarodową Unię Chłopską, której został prezesem,
- 1947-1966 - działacz ludowców na arenie światowej : w Londynie /Anglia/, w Nowym Jorku /USA/
- 1947-1966 - przez prawie czterdzieści lat był działaczem ludowców na emigracji w różnych krajach, jak : USA, Francji, Anglii, Japonii, Watykanie - organizując, biorąc udział lub przewodnicząc na Kongresach Międzynarodowej Unii Chłopskiej,
- 1966 - dnia 13 grudnia w wieku 65 lat zmarł w Waszyngtonie i tam został pochowany przy zmarłej przedtem żonie Cecylii.
- 1995 - dnia 25 sierpnia 1995 roku Sejm Rzeczypospolitej Polskiej podjął Uchwałę w sprawie wprowadzenia zwłok Śp. Stanisława Mikołajczyka do kraju,
- 2000 - dnia 4 czerwca w wyniku wieloletnich starań Towarzystwa im. S. Mikołajczyka, powstałego 14.12.1988 r. w Poznaniu, na Cmentarzu Zasłużonych Wielkopolen w Poznaniu spoczęły eks-humowane z USA prochy Premiera Stanisława Mikołajczyka oraz jego żony Cecylii. Zostały złożone na cmentarzu na Wzgórzu św. Wojciecha, przy kościele św. Wojciecha.

Działalność ludowców dała pozytywny wyraz na wystawie rolniczo-przemysłowej powiatu kępińskiego w Ostrzeszowie w dniach od 12 do 15 sierpnia 1934 roku. W ukonstytuowanym składzie Komitetu Wystawowego, był także delegat Izby Rolniczej w Poznaniu. Rolnicy powiatu kępińskiego, w tym byłego powiatu ostrzeszowskiego, wystawili szeroki pokazowy asortyment płodów rolnych, chodowli trzody chlewnej, bydła oraz drobiu, co świadczało o ich ciężkiej pracy dla własnych potrzeb, społeczeństwa w mieście oraz sprzedaży w punktach skupu do wyszyk dla dużych aglomeracji w kraju, a także dla eksportu zagranicznego.

Nie byłoby takich osiągnięć, gdyby nie uświadomienie i zaangażowanie chłopów na wsi, przez działaczy partyjnych Stronnictwa Ludowego. Wśród wielu, znalazł się Mikołaj Ślęzak z Zejączek, którego dla przykładu działalność nie można pominąć w tym zapisie, a jednocześnie podać wzór chłopów, których na ziemi ostrzeszowskiej było wielu.

MIKOŁAJ ŚLĘZAK urodził się w 1897 roku w Marszałkach, jako syn rolnika. Jako 19-letni chłopak został rowołany w 1916 roku do armii pruskiej. Po krótkim przeszkoleniu walczył na froncie francuskim, gdzie uległ zaprzewozeniu. Został zwolniony z wojska i powrócił do rodzinnej wsi Marszałek. W styczniu 1919 roku przystąpił do postania wielkopolskiego walcząc na terenie powiatu ostrzeszowskiego pod Kierzmem, Lubczyniem, Rogoszyccach i Kobyle Górą.

W 1923 roku z ludowcami : Woźniakiem, Aksemskim, Gorzolem założył w Marszałkach Koło Stronnictwa Ludowego "Piast", początkowo skupiając wokół siebie 12 członków. W 1924 roku przeniósł się na gospodarstwo rolne w Zejączkach koło Ostrzeszowa. W 1925 roku był współzałożycielem Koła Stronnictwa Ludowego w Ostrzeszowie, uznanego za aktyw powiatowy stronnictwa w osobach : Mikołaj Ślęzak, Mieczysław Piątek /różniejszy poseł na Sejm R.P./, Jan Łalacz, Stanisław Brzezga, Szczeran Drożek, Mikołaj Goj i Jan Krawczyk.

Jako znany społecznik, został etatowym pracownikiem "Rolnika" w Ostrzeszowie. Jego działalność w "Rolniku" osłabiła wpływy ziemian na rzecz chłonów. W 1935 roku podczas sejmiku powiatowego został wybrany z ramienia Stronnictwa Ludowego na stanowisko wójta w Ostrzeszowie, pełniąc tę funkcję do czasu wybuchu II wojny światowej, nie zaprzestając funkcji sołtysa we wsi Zajączki.

Czas okupacji hitlerowskiej przetrwał na swoim gospodarstwie w Zajączkach. Po wyzwoleniu wznowił pracę w Spółdzielni Samonoc Chłomska "Rolnik", do czasu przejścia na zasłużoną emeryturę w 1965 roku. W czasie powojennym nadal był aktywnym działaczem ludowym i przyczynił się do reaktywowania Kół Stronnictwa Ludowego na ziemi ostrzeszowskiej.

W dziejach ruchu ludowego na ziemi ostrzeszowskiej w czasie międzywojennym, mimo istniejących kół : powiatowego, miejskiego i licznych po wsiach, żadne nie posiadało zewnętrznego znaku, jakim jest sztandar. W tym temacie nie wzmiankują żadne źródła i materiały zachowane na miejscu oraz informacje.

IV

W CZASIE OKUPACJI HITLEROWSKIEJ

Nadszedł rok 1939. Wiadomym było, że Niemcy przygotowują agresję na Polskę. W Ostrzeszowie powstał Ostrzeszowski Batalion Obrony Narodowej /OBON/, składający się z trzech kompanii : ostrzeszowskiej, grabowsko-doruchowskiej, mikstackiej, 3-ch plutonów karabinów maszynowych, pluton zwiadowców rowerowych, pluton łączności, 3 drużyny sanitarne oraz wojskowy tabor konny, razem około 550 żołnierzy.

Do Ostrzeszowskiego Batalionu Obrony Narodowej zmobilizowano przeważnie rezerwistów chłopskich, których hasłem było : "żywią i bronią".

Kiedy dnia 1 września 1939 roku Niemcy bez wypowiedzenia wojny wkroczyli na teren Polski, chłoni ofiarnie jak zawsze bronili swojej Ojczyzny. Wielu zginęło w czasie kampanii wrześniowej 1939 roku. Ludowcy pochodzący ze wsi na równi z mieszkańcami miast byli eksterminowani przez okupanta. Wtedy przeszli do walki z okupantem w strukturach podziemnych, które powstawały na terenie ich zamieszkania. Dowiedzieli się, że na wschodnich terenach Polski walczyły z wrogiem chłopskie organizacje "Bataliony Chłopskie" /BCh/, które w roku 1944 liczyły ponad 160 tysięcy partyzantów. Ze względu na położenie zamieszkania na Kresach Zachodnich Polski, w wyniku umowy zcaleniowej, chłoni ziemi ostrzeszowskiej podporządkowali się Kwaterze Głównej Armii Krajowej i chlubnie zapisali się na kartach dziejów czasu okupacji.

Witold Bytoński ps. "Sfinks" w książce wydanej po wojnie pt. "W partyzantce na południu Wielkopolski" napisał, że na terenie ziemi ostrzeszowskiej znajdowało się około 12 kryjówek podziemnych /bunkrów/, a w samym nadleśnictwie Wanda z siedzibą w Przedborowie były 3 schrony. W lesie między Czajkowem a Klonową w ziemiance, w której ukrywał się oddział partyzancki, składający się z szkoczków radzieckich i polskich, nocą byli żywieni przez ludowców, rodziny Kobusów i Karbowskich. Podziemne schroniska były też punktem przerzutowym miejscowej organizacji konspiracyjnej, mającej łączność z placówkami AK na zachodnim brzegu Prosnicy oraz w rejonie Wielunia, spełniając podobną funkcję, jak bunkier partyzantów w Wypodzie Tokarskiej koło Ostrzeszowa w gminie Doruchów.

Chłopi byli zaprzysiężeni do AK, czując się w obowiązku walki z okupantem, podobnie jak ich żołnierze włączący w Batalionach Chłopskich w Generalnej Guberni i Kresach Wschodnich Polski. Przykładem może być pluton dowodzony przez Ludwika Kempę z Siedlikowa o stanie 19 osób.

Według informacji Henryka Oczko, w czasie okupacji pracownika ostrzeszowskiej mleczarni, chłopi dowożący mleko do zlewni w mleczarni, przekazywali tajne informacje o ruchach wojsk niemieckich, zachowaniach Niemców wobec Polaków po wioskach, a także w ukryciu dostarczali broń i amunicję, później przekazywaną dowództwu AK podobowodu ostrzeszowskiego.

Z wspomnień Mieczysława Zbierskiego ps. "Żepota" dowiadujemy się, że mieszkając w Jadwiszce koło Tokarzewa, w zabudowaniach jego gospodarstwa był ukryty magazyn broni i amunicji dla potrzeb ognisk walki w rejonie ostrzeszowskim. Jego domostwo położone na odludziu na skraju lasu było doskonałą przystanią i punktem przerzutowym polskich konspiratorów.

Przez cały okres okupacji czynne było więzienie wybudowane dla 50 aresztantów. Niemcy przetrzymywali tu średnio ponad 300 więźniów, płodzonych, bitych i torturowanych. Przeważnie byli to chłopi z za Irosny, którzy bojkotowali zarządzenie Niemców, poprzez nielegalną produkcję masła, uboju świn i cieląt. Ten proceder prowadzili dla potrzeb własnych oraz dostaw Polakom zamieszkujących w miastach. Swoją odwagę sabotażową okupili życiem, ponieważ w więzieniu ostrzeszowskim zmarło w okresie okupacji w latach 1942-1944 aż 36 Polaków chłopów /według rejestru Urzędu Stanu Cywilnego w Ostrzeszowie/. Ponadto do dzisiaj nie udało się ustalić, ilu zostało zamordowanych /rozstrzelanych/ ludowców na tzw. Piaszkach narzeciw więzienia.

Opór chłopów poprzez sabotowanie zarządzeń władz okupacyjnych, zwłaszcza w zakresie gospodarczym, przyniósł okupantowi wiele szkód, jakkolwiek trudno o ich wymiar. Była to odpowiedź na terror ze strony okupanta, który w celu wyrobienia u Polaków odruchów ślepego posłuszeństwa w atmosferze strachu i grozy. Cel ten okupant realizował już od pierwszych miesięcy okupacji, kiedy to 5 września 1939 roku rozstrzelano na Piasekach dwóch więźniów - braci Sławińskich, synów chłopów z Bukownicy, a także później kilku lub kilkunastu mężczyzn w tzw. lesie klasztornym.

Z czasu okupacji należy odnotować osadnictwo Niemców w gospodarstwach rolnych wysiedlonych chłopów w regionie ostrzeszowskim. Po indywidualnym wysiedleniu chłone z własnego gospodarstwa, najczęściej osiedlono Niemców z terenów wschodnich - Besarabii, Ukrainy, znad Morza Czarnego i krajów nadbałtyckich tzw. "Schwarzemery" i "Baltendeutschów". Były to jednak przypadki sporadyczne, bowiem tych Niemców osiedlono przeważnie w miastach. Stało się tak dlatego, że akcja przejmowania indywidualnych gospodarstw rolnych związana była z brakiem chętnych Niemców oraz obawy o zachwianie produkcji rolnej.

Ludowcom utrzymującym gospodarstwa rolne, władze okupacyjne ograniczały ich dochody. Niemcy podjęli decyzję, aby Polacy ze sprzedaży produktów rolnych musieli włożyć na specjalne konto bankowe, którym dysponowali za zgodą powiatowego agronoma i pod jego kontrolą jako pełnomocnika z remienia tzw. "Ostland" na jedną lub kilka położonych w sąsiedztwie wsi. Ta rabunkowa gospodarka doprowadziła do ujemnych skutków i upadku gospodarstw rolnych. Brak było nawozów sztucznych oraz zaniechano, a raczej uniemożliwiono inwestowanie w rolnictwie indywidualnym.

Mimo tych negatywnych zjawisk, ludowcy - chłopci z dziadek i pradziadek nie poddawali się. Swoją bardzo ciężką pracę na roli wypracowywali produkty rolne, z mleka i z hodowli drobiu, którymi pomagali mieszczechom przeżyć okupację. Im należyne uznanie i podziękowania za patriotyczną postawę w tych trudnych i bolesnych czasach nocy okupacyjnej. Do końca realizowali swoje hasło tych, co "bronią i żywią".

Z A K O Ń C Z E N I E

Oddaję do rąk czytelników kolejny 98 "Zeszyt Ostrzeszowski", opisujący dzieje ruchu ludowego na ziemi ostrzeszowskiej od jego zarania do 1945 roku.

Jest to historia w układzie chronologicznym chłopskiej warstwy społecznej - ludowców w naszej Małej Ojczyźnie.

Jest to suplement w temacie już opisywanym w różnych wydawnictwach i pracach, jednak zbyt opóźnieńkowo.

Informuję, że z powodu trudności uzyskania potrzebnych materiałów na miejscu w Środowisku ostrzeszowskim, jak archiwum lub zachowanej dokumentacji z okresu po II wojnie światowej, dzieje ruchu ludowego na naszej ziemi mogłem spisać tylko do 1945 roku. Ciąg dalszy obejmujący istnienie Polskiego Stronnictwa Ludowego w latach od 1946 do chwili obecnej, rozostawiam innym osobom, wespółnie opiszę w czasie późniejszym, po uzyskaniu potrzebnych źródeł i materiałów, które prawdopodobnie zostały przekazane do archiwum w Poznaniu.

Władysław Graf

D O P I S E K

Po zakończeniu II wojny światowej w Ostrzeszowie oraz terenie byłego powiatu ostrzeszowskiego, ruch ludowców został wznowiony. Dzięki aktywistom okresu międzywojennego zostały reaktywowane koła ZSL przez doświadczonych działaczy politycznych m. in. : Szczepana Drożaka, Mikołaja Goja, Stanisława Radosza, Wincentego Kowala, Michała Płonkę, Sylwestra Krysiaka, Edmunda Ostrowskiego i wielu, wielu innych.

Już od czerwca 1945 roku adwokat Radke Antoni objął jako drugi po wyzwoleniu spod okupacji funkcję Przewodniczącego Miejskiej Rady Narodowej w Ostrzeszowie.

W późniejszych latach ludowcy uczestniczyli we wszystkich przejawach życia gospodarczego, społecznego i politycznego w regionie ostrzeszowskim. Byli rednymi władz administracyjnych wszystkich szczebli, natomiast w poszerzeniu i rozwoju oświaty jako kierownicy szkół i nauczyciele, szczególnie w wioskach.

W miastach /Ostrzeszów, Grabów, Mikstat/ oraz w gminach i gromadach powstawały koła PSL. W Powiecie kępińskim, w granicach którego znalazł się był powiat ostrzeszowski, było 30 kół skupiających około 600 członków.

Od 1955 roku, kiedy został przywrócony powiat ostrzeszowski, struktura organizacyjna radykalnie zmieniała się. Według przybliżonej statystyki podanej przez p. Jana Osieckiego, można przyjąć stany kół i ich członków :

Rok	Koła	Członkowie
1956	11	193
1959	30	545
1961	34	570
1963	54	730
1965	63	1002

Na podstawie sprawozdanie z działalności Powiatowego Komitetu ZSL w Ostrzeszowie za okres od 30 stycznia 1973 roku do 12 lutego 1975 roku, stan organizacyjny przedstawiał się następująco :

stan kół.....65
stan członków1005
w tym : chłopów.....779
robotników..... 17
rzemieślników.... 14
prac.umysłowych . 188
studentów..... 7

Przedstawiona tabelka wykazuje, że do czasu przemian październikowych w 1956 roku, rozwój kół i przyrost członków był bardzo słaby. Jednak w następnych latach został ożywiony, gdzie po dziesięciu latach w 1965 roku osiągnął wysoki stan kół oraz członków.

Powiatowe Koło PSL, również miejskie i gromedzkie posiadały swoje symbole zewnętrzne w postaci sztandarów. Jaki jest obecny stan trudno określić. Wiadomo, że sztandar Powiatowego Koła ZSL został przekazany wraz z archiwaliami do Poznania w dniu 30 czerwca 1975 roku. Obecny sztandar Polskiego Stronnictwa Ludowego Miejsko-Gminnego zarządu pozostał w Ostrzeszowie.

ZRÓDŁA I MATERIAŁY

- Tadeusz i Karol Rzepeccy "Sejm i Senat 1928-1933" Poznań 1928
"Gazeta Ostrzeszowska" - rocznik 1924,
Stanisław Nawrocki "Powiat Ostrzeszowski dawniej i dziś"
Poznań 1967,
Władysław Golus i Stanisław Nawrocki "Ostrzeszów-przeszłość
i teraźniejszość" Poznań 1969,
Zenon Szymankiewicz "Spadochrony nad okupowaną Wielkopolską"
Poznań 1979,
Andrzej Zakrzewski "Wójt w Wierchosławic" Warszawa 1984,
Stanisław Nawrocki "Dzieje Ostrzeszowa" Kalisz 1990,
Michał Jaęła "Stanisław Mikołajczyk " Poznań 2000,
Władysław Graf "Zeszyty Ostrzeszowskie" nr 39,40,41,
Wojciech Jaęła "Stanisław Mikołajczyk wraca do kraju" Poznań 2000

Maszynopisy :

- Jan Osiecki "Z historii ruchu ludowego na terenie powiatu
ostrzeszowskiego 1895-1965" /40 stron/ Grabów 1965,
Edmund Ostrowski "Powstanie i funkcjonowanie PSL na terenie
Ostrzeszowa" - Ostrzeszów 1994 r. /11 stron/.

Wywiady :

- Andrzej Grzyb - Poseł na Sejm R.P. - Siedlików,
Edmund Ostrowski - Ostrzeszów,
Marian Wichnowski - Ostrzeszów.

Fotografie :

- Władysław Graf,
Czesław Nelec,
Marian Wichnowski.

NOTATI

88

Z CYKLU: ZESZYTY OSTRZESZOWSKIE

2006